

DEPARTAMENTUL DE STUDII PARLAMENTARE ȘI POLITICI UE
DIRECȚIA STUDII ȘI DOCUMENTARE LEGISLATIVĂ

**IMPACTUL CONFLICTULUI DIN
UCRAINA ASUPRA PIEȚEI
ENERGETICE DIN STATELE
MEMBRE ALE INIȚIATIVEI
CENTRAL EUROPENE (ICE)**

studiu documentar

mai 2023

Lucrările elaborate în cadrul Direcției studii și documentare legislativă au caracter documentar și nu reprezintă punctul de vedere al Camerei Deputaților.

Documentele legislative oficiale au fost consultate în limba de origine, iar traducerea informațiilor relevante selectate nu reprezintă o traducere oficială, fiind furnizată ca un mijloc de înțelegere a unui document original, scris în altă limbă.

*Baza de date cuprinzând totalitatea studiilor elaborate de Direcția studii și documentare legislativă poate fi accesată prin intermediul paginii de Intranet a Camerei Deputaților la adresa:
<http://www.cdep.ro/infoparl/dip.studii?par1=2021>*

Documentare și sinteză: Vlad Drăguș

Expert parlamentar - Direcția studii și documentare legislativă

Palatul Parlamentului, str. Izvor nr.2-4, sect.5, București

Tel: 021.316.03.65; 021.414.13.50/ 51, Interior 1350/1349, camera 5070

E-mail: doc@cdep.ro

CUPRINS

INTRODUCERE	4
GRUPUL DE LA VISEGRAD.....	5
EUROPA DE SUD-EST	6
ÎNLOCUIREA CU ENERGIE ALTERNATIVĂ	6
EXPORTURILE DE ENERGIE ALE UCRAINEI	7
GAZ ȘI ENERGIE ELECTRICĂ	7
ENERGIE REGENERABILĂ.....	8
BULGARIA	8
REPUBLICA CEHĂ	10
CROAȚIA.....	10
ITALIA.....	11
MUNTENEGRU	11
POLONIA.....	11
REPUBLICA MOLDOVA	12
SERBIA.....	13
SLOVACIA.....	14
SLOVENIA.....	15
UNGARIA	15

Introducere

La nivel general, securitatea energetică este o temă aflată constant pe agenda de discuții și de dezbateri a factorilor decizionali de la nivel european și național și trebuie să se constituie ca parte integrantă a strategiilor economice comunitare ale căror obiective vizează eficientizarea și integrarea piețelor, precum și armonizarea reglementărilor legislative, dezvoltarea sustenabilă și protecția consumatorului, în contextul intensificării proceselor de coeziune socio-economică.

Europa Centrală și de Est găzduiește un număr semnificativ de companii și de firme producătoare de mărfuri, care sunt și mari consumatoare de gaze naturale; evident, acestea au fost și cel mai puternic afectate de creșterea accentuată a prețurilor gazului, după declanșarea agresiunii Rusiei împotriva Ucrainei.

Multe procese și tehnologii industriale se bazează, direct sau indirect, pe gaz ca sursă de energie sau ca materie primă (pentru industria chimică, spre exemplu). Consumul industriei reprezintă cca 27% din consumul total de gaze la nivelul UE, ca medie, iar acest procent este mai mare pentru Germania și Europa Centrală și de Est. În Germania, unul din motoarele economice ale Uniunii Europene, consumul de gaz în [industrie a reprezentat cca 36%](#) - raportat la consumul total al anului 2021. Mai mult, industria germană fiind interconectată cu mii de furnizori din statele vecine (din Europa Centrală) impactul conflictului din Ucraina s-a resimțit în planul tuturor economiilor regiunii.

Sanțiunile impuse Rusiei au determinat și o creștere a comerțului regional; astfel, comerțul Germaniei cu statele din Grupul de la Visegrád a totalizat 186,8 miliarde EUR în perioada ianuarie - iunie 2022 (față de 167 miliarde EUR pentru tot anul precedent, 2021). În fapt, statele Grupului de la Visegrád reprezintă - colectiv - cel mai puternic partener comercial al Germaniei, peste China (cu care schimburile comerciale totalizează 148,9 miliarde euro); această realitate factuală semnalează și existența unei interdependențe economice ridicate la nivelul Europei Centrale.

Ca modalități de răspuns la provocările din domeniul securității energetice, putem observa, în principal, două caracteristici:

- În primul rând, s-a remarcat reducerea cererii finale de gaze naturale; contrar temerilor exprimate inițial, acest lucru a fost realizat fără efecte perturbatoare majore asupra activității economice. În Germania, de exemplu, consumul de gaz natural al gospodăriilor a fost cu 20 până la 30 % mai mic în 2022/23 decât media intervalului 2018-2021. Cererea din industrie a scăzut în proporții similare raportat la o perioadă menționată (în care cererea a fost deja atenuată de recesiune). Cu toate acestea, respectiva reducere a cererii finale nu pare să se coreleze cu scăderile producției industriale, cu excepția sectoarelor din industria chimică și metalurgică. Un sondaj recent al [Institutului IFO](#) arată că trei sferturi dintre companii au raportat că au realizat economii semnificative de

gaz fără reduceri ale producției; efectul acestui șoc asupra PIB-ului a fost relativ redus și este prognozată doar o recesiune ușoară pentru 2023. Cu toate acestea, efectele au fost semnificative în cazul producției de îngrășăminte chimice - analizele recente au indicat că 20% din producția europeană de îngrășăminte chimice s-a oprit, cea mai mare parte fiind a acesteia fiind localizată în Europa Centrală și de Est - cu 13% era cota de producție a Poloniei; scăderea prețurilor la gazele naturale nu a determinat și o reluare rapidă a producției (în industria fertilizatorilor și, în unele cazuri nici în domeniul siderurgic).

- În al doilea rând, au fost create noi rute de aprovizionare, iar capacitățile de aprovizionare alternativă au fost utilizate în mai mare măsură. Gazele naturale lichefiate (GNL) și gazele provenind din Norvegia au fost deosebit de importante în înlocuirea gazului rusesc. O formă de adaptare a venit dintr-o diversificare a opțiunilor energetice, petrolul și cărbunele jucând un rol mai important. Se estimează un consum de cărbune în UE crescut cu 10% în prima jumătate a anului. În cele din urmă, acumularea de energie regenerabilă s-a accelerat ca răspuns la șocul prețurilor la combustibilii fosili.

Grupul de la Visegrád

Statele V4 - Cehia, Polonia, Slovacia și Ungaria – cu grade diferite de dependență față de importurile din Rusia, și-au construit diferit strategiile de rezolvare a problemelor de aprovizionare cu resurse energetice, în contextul sancțiunilor impuse de UE statului agresor. Unele, cum este cazul Poloniei, au depus eforturi proactive (de a reduce dependența de importurile rusești) altele au preferat dialogul cu Moscova și creșterea livrărilor, cel puțin în anumite contexte (cazul Ungariei).

Polonia – care beneficiază de deschidere maritimă - a început recent să opereze Conducta Baltică, prin care poate importa echivalentul a până la 100 TWh de gaze naturale din Norvegia. Polonia și-a extins, de asemenea și capacitatea de stocare GNL (gaz natural lichefiat) la terminalul Świnoujście Polskie și la o unitate plutitoare de regazeificare (FSRU) din Golful Gdansk. Interconexiunile dintre Lituania și Polonia și Polonia și Slovacia au devenit deja operaționale în 2022, legând astfel regiunea Mării Baltice de Europa Centrală și de Est. Polonia nu a mai primit gaz rusesc din aprilie 2022, când a refuzat cererile de plată denominate în ruble. Polonia intenționează să înceteze importurile de gaze din Rusia la sfârșitul anului 2022, construindu-și o strategie în acest sens înainte de declanșarea agresiunii Moscovei. (În același timp, trebuie menționată că livrările de gaze în flux invers, din Germania către Polonia, au crescut).

Restul țărilor fără ieșire la mare ale Grupului Visegrád – Republica Cehă, Slovacia și Ungaria – importau anterior agresiunii peste 85% din necesarul de gaze naturale din Rusia. La fel ca și în cazul Germaniei, livrările către Republica Cehă și Slovacia au început să scadă în vara anului 2022 pentru ca să înceteze complet.

Ambele țări s-au bazat pe livrările norvegiene și pe GNL (în tranzit prin Germania) pentru a-și umple depozitele de gaz înainte de venirea iernii. Ungaria depinde în mod similar de gazul rusesc și continuă să primească livrări prin conductele TurkStream și Transgas. În plus, Ungaria intenționează să-și crească producția internă de gaz. Ungaria, Polonia, Republica Cehă și Slovacia se bazează mai mult pe cărbune și/sau pe energia nucleară pentru a preveni penuria pe termen scurt. Noua interconexiune polono-slovacă poate ajuta la ameliorarea situației din Slovacia și ar putea fi folosită pentru a furniza gaze Ungariei și Ucrainei în viitor, prin sistemul de transport slovac.

Europa de Sud-Est

Pe termen scurt și mediu, Europa de Sud-Est pare să joace un rol crucial în furnizarea de gaze. Noua infrastructură de gaze din regiune, care este susținută de UE, ar putea furniza mai mult gaz natural din Marea Neagră și Marea Caspică (Azerbaidjan) către Europa Centrală și de Est. Conducta Trans-Adriatică, prima fază a Conduței BRUA (Bulgaria-România-Ungaria-Austria) și terminalul [GNL Krk](#) au început toate operațiunile în 2020 și 2021. Interconexiunile din Bulgaria către Grecia, România și Serbia permit transportarea unor volume mai mari de gaze pentru a ajunge în regiune. Aceste evoluții indică faptul că axa nord-sud a infrastructurii de gaze va juca un rol mai important în furnizarea de gaze către țările din Europa Centrală, de Est și de Sud-Est pe termen mediu, scăzând astfel importanța fluxurilor de la vest la est care au devenit vitale în perioada imediată de după începerea războiului.

Înlocuirea cu energie alternativă – evoluții în spațiul ICE

În 2022, UE și-a extins rapid capacitatea de import de GNL căutând modalități eficiente de diversificare a aprovizionării cu gaze naturale. Cinci terminale plutitoare de stocare și regazeificare, fiecare oferind o capacitate de aproximativ 50 TWh pe an, vor fi operaționale, la finele anului 2023, numai în Germania. Privind în perspectivă, capacitatea combinată de stocare GNL a Germaniei, Croației, Greciei, Poloniei și Lituaniei, aceasta va crește de la 200 TWh/an la 500 TWh/an până la sfârșitul lui 2023 și la 1.000 TWh/an până în anul 2026. Noua capacitate este relativ egală cu importurile totale de gaz rusesc ale regiunii în anul 2021. Noua infrastructură pentru GNL și interconexiunile realizate în acest scop au crescut capacitatea de livrări de gaze de-a lungul axei nord-sud pentru alimentarea regiunii Europei Centrale și de Est. Aceste capacități suplimentare de import nu înseamnă neapărat mai multe importuri de gaze pentru UE, ci o mai bună disponibilitate pentru importuri în regiune.

Trebuie remarcat faptul că eforturile UE de a asigura aprovizionarea cu gaze în 2022 au fost facilitate de scăderea cererii de GNL din partea Chinei. În cazul în care economia se redresează, se estimează că importurile de GNL ale Chinei vor crește

(în ipoteza în care China va achiziționa cele 190 TWh GNL pe care nu i-a solicitat în 2022, acoperind necesarul de gaze din alte surse). Agenția Internațională pentru Energie (IEA) estimează că Europa s-ar putea confrunta cu un decalaj dintre cerere și ofertă în perioada în care vor relua procesul de stocare de energie pentru iarnă, ceea ce ar duce la stocarea de gaz la doar 65% din capacitate. În acest context, măsurile de plafonare a prețului gazelor ar adânci dificultățile legate de procurarea unor cantități suficiente. În timp ce prognoza IEA presupune o sistare completă a livrărilor de gaze rusești în 2023, este probabil ca livrările de gaz către anumite state, precum Ungaria, să continue prin sistemele de conducte TurkStream și Transgas.

Reducerea în continuare a cererii de gaze naturale, în 2023, depinde de formele alternative de producere a energiei electrice. Franța, cel mai mare exportator de energie electrică din Europa, a devenit importator pentru o mare parte a anului 2022 din cauza întreruperii producției de energie nucleară și hidroenergetică. Reluarea operațiunilor în 2023 ar putea reduce cererea estimată de gaze din UE cu 80 TWh. Comisia UE a anunțat un regulament de urgență ambițios pentru a accelera proiectele de energie regenerabilă, cu scopul de a înlocui 140 TWh de gaze naturale prin capacitatea eoliană și solară în 2023. Capacitatea statelor UE de a utiliza mai puțin gaz din rezerve decât era planificat, un deziderat care era aproape de a fi realizat în perioada decembrie 2022 – martie 2023 (nu sunt încă disponibile date agregate), ar putea atenua cererea pentru următoarea perioadă de reumplere a depozitelor de gaze naturale pentru iarna următoare. Livrările limitate de gaze rusești prin TurkStream și Transgas – precum și o înlocuire parțială a gazului în generarea de electricitate prin restabilirea energiei hidroelectrice, nucleare și noi generații de energie eoliană și solară – ar fi suficiente pentru a elimina decalajul estimat al AIE dintre cerere și ofertă de 300 TWh în 2023.

Exporturile de energie ale Ucrainei

Gaz și energie electrică

Sistemul de conducte Transgas, format din conductele Soyuz și Drujba, care tranzitează Ucraina, continuă să fie operațional. Pe 10 octombrie 2022, fluxurile din Ucraina către Slovacia erau de 36 mmc. Ucraina a oprit tranzitul prin conducta de sud Soyuz care tranzitează regiunea Luhansk ocupată de ruși. Ucraina și-a modernizat sistemul de transport de gaze pentru a face posibilă o inversare a fluxurilor de distribuție. În plus, sistemele electrice ucrainene și europene au fost conectate la scurt timp după invazia rusă pentru a facilita schimburile comerciale. Ucraina ar putea primi un total de 80 TWh/an de gaz prin interconectorul greco-bulgar și noua interconexiune Polonia-Slovacia, în plus față de cele 660 TWh/an trimise prin conductele Polonia-Ucraina, cu un potențial total de a furniza jumătate din necesarul de consum de gaz anual al Ucrainei. Agenția Internațională pentru Energie estimează că UE ar putea fi nevoită să exporte aproximativ 50 TWh de gaze naturale în Ucraina în 2023.

Energia regenerabilă

Ucraina are un potențial ridicat de generare de energie solară, biomasă și energie eoliană. Înainte de război, sursele regenerabile au reprezentat 12% din producția de energie electrică a acestui stat. Cea mai mare parte a producției de energie regenerabilă este situată în regiunile Odessa, Zaporije, Mykolaiv, Herson și Dnipro; acum operațiunile sunt oprite din cauza ocupației ruse. Ucraina a ocupat un loc important în planurile UE de import de hidrogen de dinainte de război, precum și în rețeaua europeană a hidrogenului, datorită potențialului său ridicat pentru producția de energie regenerabilă. Potrivit unei estimări făcute de Agencia Germană pentru Energie înainte de război, Ucraina ar putea produce 21 TWh/an de hidrogen verde, echivalentul a 12% din cererea totală de hidrogen a UE în 2030, conform estimărilor din Foaia de parcurs pentru hidrogen a UE. Conductele de gaz cu diametru mare pe ruta Ucraina - Slovacia, Republica Cehă și Germania ar oferi o rută de transport ieftină pentru exporturile de hidrogen. Liderii industriei ucrainene pledează pentru o reconstrucție verde postbelică și pentru o integrare mai puternică în sistemul energetic european. Hidrogenul a fost un domeniu important de investiții în planul de reconstrucție postbelică prezentat de guvernul ucrainean la conferința de reconstrucție din iulie 2022. Din cele 114 miliarde de dolari propuse pentru tranziția energetică, 40 de miliarde de dolari sunt alocate investițiilor în infrastructura hidrogenului (producție, stocare, distribuție).

Sursele EUROSTAT ȘI Statista compilate pot fi consultate pentru a vedea dependența energetică a statelor la nivelul anului 2022: <https://www.visualcapitalist.com/visualizing-the-eus-energy-dependency/>

Politici energetice în statele membre ale Inițiativei Central Europene (ICE)

Bulgaria

Energia regenerabilă, eficientă și sigură este esențială pentru productivitatea, competitivitatea și creșterea economică a [Bulgariei](#). Cei doi piloni principali ai sectorului producător de energie electrică sunt cărbunele și energia nucleară. Bulgaria este un mare producător și exportator de energie electrică în regiune și joacă un rol important în balanța energetică a Balcanilor. Locația geografică strategică a țării o face un nod important pentru tranzitul și distribuția petrolului și gazelor din Rusia către Europa de Vest și spre statele balcanice.

Până la sfârșitul anului 2024, Operatorul Sistemului de Electricitate din Bulgaria (ESO) își va finaliza programul de investiții care urmărește să asigure conexiunea la rețea a noilor centrale electrice cu o capacitate totală instalată de 4.500 MW, în principal din surse regenerabile.

ESO a investit peste 25 de milioane de euro în digitalizarea rețelei. Modernizarea și digitalizarea rețelei de tensiune medie urmează să fie finalizată până în 2024. ESO a semnat acorduri preliminare pentru 4.000 MW și trebuie să asigure conexiunea pentru 4.500 MW, conform țintei stabilite în Planul Național de Redresare și Reziliență. Planul stabilește, de asemenea, obiectivul de a crește capacitatea de transport transfrontalier cu 2.000 MW. Bulgaria și-a terminat finalizat (pe partea de pe teritoriul său național) segmentul din noua linie de distribuție de energie electrică construită împreună cu Grecia (care trebuie să construiască un tronson de 29 km din interconexiunea cu o lungime totală de 122 km). Se așteaptă ca linia electrică să devină operațională până la sfârșitul anului 2023.

În general, sistemul energetic al Bulgariei a revenit la nivelurile din 2019, înainte ca pandemia de coronavirus să afecteze economia. Potrivit datelor platformei pan-europene ENTSO-E, care agregă date de la Operatorul Sistemului de Electricitate din Bulgaria, energia produsă în 2021 a fost de 43,5 TWh, în timp ce în 2020 a fost de 40 tWh, iar în 2019 - 43,8 TWh. Consumul intern de energie electrică a crescut anual cu aproximativ 5% până la nivelul de 38,4 TWh. Producția de energie electrică în 2021 a crescut cu 9% față de anul 2020, în principal datorită centralelor termice pe cărbune și hidrocentralelor.

Datele pentru 2021 arată o creștere a producției de energie electrică pe bază de cărbune cu 30,8%. Energia nucleară, care a avut în 2020 cea mai mare pondere în mixul energetic, a pierdut acest loc în dauna termoenergiei. În ciuda pierderii poziției de lider, producția de energie nucleară a rămas în 2021 mai mare decât în 2019 și 2020, la 16.487 GWh (+ 0,1% față de 2020).

Producția de energie electrică doar pe bază de lignit a marcat și ea un salt semnificativ, de 27,7% față de 2020, ajungând la 2.788 GWh.

Piața energetică din Bulgaria este dominată de jucători deținută de stat, care includ:

- Bulgarian Energy Holding (BEH) – care administrează cele mai importante companii din sectorul energetic
- centrala nucleară de la Kozlodui (CNE) cu două unități operaționale
- trei centrale termice
- Compania Nationala Electrica (NEK)
- cincisprezece hidrocentrale
- Operator Sistem Electric (ESO), Bulgargaz, Bulgartransgaz.

Dependența de surse externe: Bulgaria și-a diminuat dependența energetică externă de la 45,4% în anul 2000 la 37,7% în anul 2022.

Republica Cehă

Republica Cehă a fost printre cei mai vocali promotori ai candidaturii Ucrainei la statutul de membru al UE, alături de Polonia și statele baltice (așa cum și-a declarat intenția de a folosi președinția rotativă pentru a „lucra în favoarea ajungerii la un consens” asupra acestei chestiuni). Ministrul ceh al afacerilor europene, Mikuláš Bek, a declarat recent presei cehe că „el crede că există un sprijin larg pentru o astfel de abordare”. O altă prioritate cheie a Președinției cehe va fi promovarea dezvoltării infrastructurii energetice și consolidarea rezilienței sectorului energetic al UE. Autoritățile de la Praga și-au confirmat sprijinul deplin pentru pachetele legislative [Fit for 55](#) și [REPowerEU](#) ale UE, inclusiv toate măsurile necesare pentru a pune capăt dependenței Europei de importurile rusești de energie până în 2027. „Nu în ultimul rând, președinția cehă se va concentra pe rolul energiei nucleare în asigurarea securității energetice a UE și în îndeplinirea obiectivelor UE în materie de climă”, scrie documentul oficial, prezentat la 15 iunie 2022.

Dependența energetică externă a Republicii Cehe a crescut de la 22% în anul 2000 la 38,9 % în anul 2022.

Croația

Croația a notificat Comisiei Europene intenția de a introduce o schemă de 104 milioane EUR pentru a sprijini companiile mari consumatoare de energie. În mod special, Croația intenționează să reducă pentru companii mari consumatoare de energie, valoarea taxei pe consumul de energie electrică, prin care finanțează implementarea surselor de energie regenerabilă în Croația („taxa SRE”). Plata cuantumului integral al taxei SRE crește (i) riscul ca anumite companii mari consumatoare de energie să-și relocalizeze activitățile în locații din afara UE cu politici climatice mai puțin riguroase, precum și (ii) costurile cu electricitatea ale companiilor mari consumatoare de energie, descurajând electrificarea proceselor lor de producție.

Schema, care se va desfășura până la 31 decembrie 2028, va fi deschisă companiilor active în sectoarele enumerate în anexa I din Orientările [privind ajutorul de stat pentru climă, protecția mediului și energie 2022](#) („CEEAG”). Aceste sectoare se bazează în mare măsură pe energie electrică și sunt supuse comerțului internațional.

Beneficiarii vor trebui să efectueze un audit energetic și (i) să efectueze anumite investiții în eficiență energetică, (ii) să investească în proiecte care conduc la reduceri substanțiale ale emisiilor de gaze cu efect de seră sau (iii) să acopere cel puțin 60% din consumul lor de energie electrică cu surse regenerabile de energie.

Dependența energetică externă a Croației a crescut cu 5% în ultimii 20 de ani, ajungând la 53,6% în anul 2022.

Italia

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) și guvernul Italiei au cooperat pentru a sprijini Ucraina în contextul războiului actual și în perspectiva eforturilor de reconstrucție de după.

Italia, membru fondator al BERD și un partener strategic important, a semnat un acord pentru oferirea de granturi în valoare de până la 10 milioane EUR pentru a sprijini operațiunile Băncii în Ucraina, în special pentru a sprijini operatorul de sistem de transport de energie electrică, Ukrenergo. Pentru a asigura furnizarea continuă de energie vitală persoanelor și întreprinderilor afectate, Banca s-a concentrat pe furnizarea de capital de lucru și acordarea de granturi celor două companii energetice deținute de stat, Ukrenergo și Naftogaz. Finanțarea din Italia va ajuta la furnizarea de lichidități Ukrenergo și la efectuarea de reparații de urgență.

Dependența energetică a Italiei a scăzut de la 86,5% în anul 2000 la 73,5 în anul 2022.

Munte negru

Deși Muntenegru s-a alăturat rapid sancțiunilor împotriva Rusiei, acestea nu au fost puse în aplicare în totalitate din cauza situației politice interne, deși acest stat a implementat sancțiuni inițiale asupra instituțiilor mass-media sponsorizate de statul rus. Guvernul pro-sârb al țării (dat jos în urma unei mișcări de cenzură) a fost divizat în privința aplicării sancțiunilor. Aceste diviziuni dezvăluie gradul de expunere economică a țării: Rusia este cel mai mare investitor străin direct din Muntenegru, investind masiv pe piața imobiliară și în sectoare precum metalurgia. Economiiile din Albania, Bosnia și Herțegovina, Kosovo, Muntenegru, Macedonia de Nord și Serbia au depășit nivelurile dinainte de pandemie, în ciuda consecințelor invaziei Ucrainei de către Rusia, a prețurilor mai mari la energie și la alimente, a condițiilor meteorologice nefavorabile, a condițiilor financiare înăsprite și a incertitudinii semnificative, conform celui mai recent [Raport Economic al Balcanilor de Vest](#).

Polonia

În pofida unei industrii interne (extractive) a cărbunelui - care a fost promovată intens de toate guvernele post-1990 – în ultimii ani Polonia a devenit relativ mai dependentă de cărbunele rusesc. În 2020, a importat aproape 10 milioane de tone de cărbune din Rusia, deoarece era mai ieftin și de o calitate (calorică) mai bună decât cel autohton. În timp ce importurile de cărbune reprezentau doar aproximativ o cincime din totalul cărbunelui utilizat în Polonia (industrial și casnic), cărbunele rusesc a fost

folosit în principal pentru încălzirea locuințelor (Polonia deține cel mai mare procent de locuințe care folosesc încălzire individuală pe bază de cărbune, la nivelul UE - un motiv major pentru care, de-a lungul timpului, multe dintre orașele sale au ocupat fruntea clasamentelor globale de poluare a aerului).

Guvernul polonez se străduiește în prezent să găsească surse alternative de încălzire. De asemenea, oferă o subvenție unică de 3.000 de zlotți (637 de euro) fiecărui proprietar care folosește cărbune pentru încălzire, pentru a atenua creșterea prețurilor de pe piață. Polonia a încurajat companiile de stat să vândă cărbune la prețuri subvenționate, deși oferta este cu mult sub cerere.

Pe lângă faptul că va continua să susțină industria cărbunelui autohton, un alt element cheie al politicii energetice poloneze – vizibil în ultimul deceniu – este reprezentat de investițiile în industria gazului natural.

În timp ce susține la nivel european gazul ca reprezentând combustibilul cheie de tranziție de la cărbune, guvernul polonez s-a preocupat, de asemenea, să diversifice alternativele la importurile rusești (încă înainte de agresiunea împotriva Ucrainei), în timp ce vecinii săi precum Germania și-au sporit dependența de Moscova. În fapt, Polonia preconiza să-și încheie definitiv relațiile comerciale cu producătorul de stat rus de gaze Gazprom la sfârșitul anului 2022, având în vedere înlocuirea acestor importuri cu gaze provenind din conductă baltică, din SUA sau din Orientul Mijlociu – cu preluare la terminalul său de gaze naturale lichefiate (GNL) din Marea Baltică.

Cei aproximativ 10 miliarde de metri cubi de gaz importați din Rusia vor fi în viitor compensați de terminalul GNL cu o capacitate anuală de 5 miliarde de metri cubi (există planuri privind o extindere suplimentară cu 50% a acestei capacități).

Polonia are printre cele mai stricte legi din Europa pentru distanța dintre așezări și parcuri eoliene, care practic blochează orice dezvoltare pe uscat ale sistemelor eoliene.

Dependența energetică externă a Poloniei a crescut de 4 ori față de anul 2000, fiind 22% în anul 2022.

Republica Moldova

În anii 1992–1994 s-au propus primele proiecte de construcție de gazoducte, integrarea rețelelor electrice ale României și Republicii Moldova, cooperarea în construirea unei centrale nucleare la Cernavodă etc. Conducerea Republicii Moldova a abandonat însă aceste proiecte. Ulterior, în anii dintre 1998 și 2001, proiectele au fost puse din nou pe masă, dar nu s-a găsit voință politică de a le implementa.

Evoluțiile trecute și prezente arată că dependența energetică nu poate fi eliminată în totalitate; ci mai degrabă că poate fi redusă doar cu condiția ca Republica Moldova să participe mai activ la proiectele regionale de distribuție de energie. Mai mult, Republica Moldova ar trebui să facă tot posibilul să integreze sectorul său energetic cu cel european, să promoveze politici de conservare a energiei, să găsească surse de energie alternative mai ieftine și să atragă investiții străine pentru a promova mai bine privatizarea în sectorul energetic.

[Dependența energetică a Republicii Moldova](#) față de Rusia și de partenerii acesteia (inclusiv energia provenită din regiunea Transnistriei) a fost, până în 2022, de 70%, 20% față de Ucraina - restul de 10% fiind energie din surse proprii.

Serbia

Producția actuală de electricitate nu este suficientă pentru un nivel optim de securitate energetică ([în Serbia](#)). În ultimele trei decenii, Compania Publică „Industria Energiei Electrice a Serbiei” (PE EPS) nu a construit nicio instalație nouă pentru producția de energie electrică. Infrastructura sistemului de distribuție este relativ depășită și insuficient sau deloc întreținută, motiv pentru care atât cetățenii, cât și întreprinderile din anumite părți ale Serbiei suferă de pene de curent frecvente.

În anii precedenți, obiectivele naționale proclamate public pentru utilizarea surselor de energie regenerabile nu au fost atinse. În plus, acestea sunt obiectivele la care Serbia s-a angajat prin programul său în procesul de negocieri pentru aderarea la UE.

Serbia este dependentă de importurile de gaze, asigurând doar 10% din nevoile sale din producția internă, iar restul din importuri din Federația Rusă. Creșterea gradului de conectare cu piețele și țările învecinate, construirea de noi depozite subterane și extinderea celor existente, care ar asigura rezerve de gaze naturale, precum și dezvoltarea rețelei de distribuție, sunt principalele provocări pe segmentul aprovizionării pieței gazelor naturale în Serbia. Diversificarea rutelor și a furnizorilor prin interconexiuni cu țările vecine și sistemele lor de conducte de gaze ar permite furnizarea de gaze naturale pe piața sârbă din regiunea Mării Caspice, conectarea la Coridorul de Sud de Gaze, livrarea de gaze naturale din zăcămintul Leviathan din Marea Mediterană, și conectarea la GNL în Croația și Grecia.

[BERD](#) a aprobat un pachet de finanțare de 300 de milioane de euro pentru a sprijini sectorul electric al Serbiei. Fondurile vor fi direcționate către compania națională de energie electrică Elektroprivreda Srbije (EPS) pentru a-și îmbunătăți poziția de lichiditate.

Proiectul va sprijini strategia guvernului de decarbonizare a sectorului electric, de a elimina treptat cărbunele până în 2050, de a dezvolta cadrul de reglementare pentru lansarea licitațiilor de energie regenerabilă și de a stimula lansarea acestora și de a asigura atât securitatea energetică, cât și sustenabilitatea aprovizionării.

Slovacia

Slovacia [a notificat Comisiei](#), în cadrul ajutorului temporar de criză, o solicitare pentru o schemă de 600 de milioane EUR pentru a sprijini economia (în contextul războiului Rusiei împotriva Ucrainei). În cadrul acestei măsuri, ajutorul va lua forma unor granturi directe pentru sprijinirea companiilor afectate de creșterile severe ale prețurilor la gaze naturale și energie electrică. Măsura va fi deschisă tuturor sectoarelor, cu excepția celui financiar. Comisia a constatat că schema de finanțare este în conformitate cu condițiile stabilite în cadrul temporar al crizei. În special, valoarea ajutorului individual nu va depăși 50% din costurile eligibile sau plafonul maxim al ajutorului de 4 milioane EUR. Pentru beneficiarii care se califică drept întreprinderi consumatoare de energie, ajutorul total per beneficiar nu va depăși 80% din costurile eligibile sau plafonul total de ajutor de 150 de milioane EUR. În plus, ajutorul va fi acordat până la 31 decembrie 2023.

Comisia a concluzionat că schema Slovaciei este necesară, adecvată și proporțională pentru a remedia o perturbare gravă a economiei unui stat membru, în conformitate cu articolul 107 alineatul (3) litera (b) din TFUE și cu condițiile stabilite în cadrul temporar de criză. Pe această bază, Comisia a aprobat măsura de ajutor în conformitate cu normele UE privind ajutorul de stat.

Cadrul temporar de criză a fost modificat la 20 iulie 2022, pentru a completa pachetul de pregătire pentru iarnă și în conformitate cu obiectivele Planului REPowerEU. Cadrul temporar de criză a fost modificat în continuare la 28 octombrie 2022, în conformitate cu recentul Regulament privind o intervenție de urgență pentru a aborda prețurile ridicate la energie („Regulamentul (UE) 2022/1854”) și cu propunerea Comisiei privind un nou regulament de urgență pentru a aborda prețurile ridicate la energie. prețurile gazelor în UE și să asigure securitatea aprovizionării în această iarnă.

Comisia Europeană a aprobat o schemă de 600 de milioane de euro pentru ca Slovacia să sprijine economia internă în contextul războiului Rusiei împotriva Ucrainei. Schema a fost aprobată în temeiul Cadrului temporar de criză de ajutor de stat, adoptat de Comisie la 23 martie 2022 și modificat la 20 iulie 2022 și la 28 octombrie 2022, în baza articolului 107 alineatul (3) litera (b) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene („TFUE”), recunoscând că economia UE se confruntă cu o perturbare gravă.

Dependența energetică externă a Slovaciei a scăzut în ultimii 20 de ani, ajungând la 56,3% în anul 2022.

Slovenia

Înainte de războiul din Ucraina, Slovenia avea relații relativ productive, chiar dacă formal neutre, cu Rusia, deși relațiile politice erau tensionate după evenimentele „Euromaidan 2013” și anexarea Crimeii (2014).

După debutul invaziei Ucrainei în februarie 2022, atât cel de-al 14-lea, cât și cel de-al 15-lea guvern sloven au rămas critice față de conduita Rusiei și au susținut sancțiunile economice și politice împotriva Rusiei. Având în vedere cele mai recente rapoarte, în ciuda sancțiunilor și a apelurilor de reducere a dependenței de energia rusă, importurile slovene de produse rusești aproape s-au triplat în 2022, în timp ce exporturile au atins, de asemenea, cea mai mare valoare din 2016.

Dependența energetică externă a Sloveniei a scăzut cu 6% din anul 2000 ajungând la 45,8% în 2022.

Ungaria

Un pas important în abordarea securității energetice a fost făcut chiar înainte de război: guvernul maghiar a stabilit prețul benzinei și motorinei la 480 HUF (pe litru). Când reglementarea a fost implementată, cetățenii din țările vecine au început să vină pentru a cumpăra combustibil din Ungaria, fenomen denumit „turism de combustibil”. Din acest motiv, reglementarea a fost modificată de mai multe ori, în sensul în care cetățenii și companiile străine au fost excluși dintre beneficiarii reglementării. Motivul schimbării a fost sarcina tot mai mare asupra bugetului public. În acest fel, doar familiile maghiare pot beneficia de acest regulament, care limita și cantitatea zilnică de benzină sau de motorină subvenționată.

După izbucnirea războiului din Ucraina, prețurile energiei au crescut din nou. Din acest motiv, guvernul a menținut programele de subvenționare a prețurilor la benzină și energie (gaze naturale și energie electrică). La începutul lunii iulie a anului 2022, guvernul maghiar a fost nevoit să anunțe modificări ale regimului prețurilor la energie, deoarece puneau o presiune mare bugetului de stat. Măsura a făcut parte din eforturile mai ample de austeritate. Trebuie reamintit că la acea vreme guvernul deja tăiase cheltuielile guvernamentale pentru 2022 și 2023. Conform planurilor, noile taxe speciale introduse la acea vreme ar fi adus venituri suplimentare bugetului public de 800 de miliarde de forinți în 2022 și 1.000 de miliarde forinți în 2023. Pe lângă reglementarea prețurilor la energie, au fost stabilite și alte măsuri pentru 2023:

- 1) Guvernul intenționează să crească producția internă de gaze naturale de la 1,5 la 2,0 miliarde de metri cubi.
- 2) Ministrul Afacerilor Externe a fost însărcinat cu continuarea negocierilor privind aprovizionarea cu gaze naturale din alte surse.

- 3) Guvernul a impus o interdicție de export a surselor de energie și a lemnului pentru foc. Totodată, guvernul a introdus și un preț oficial pentru lemnul de foc, în septembrie 2022. O familie poate cumpăra aproximativ 17 metri cubi de lemn pentru foc la prețul oficial, care este stabilit la 19 mii sau 30 mii forinți, în funcție de tipul de lemn de foc.
- 4) Guvernul intenționează să crească producția internă de cărbune.
- 5) Centrala electrică din Mátra trebuie repusă în funcțiune.
- 6) Guvernul a decis prelungirea duratei de viață a centralei nucleare Paks și va efectua o revizuire a costurilor și a planurilor de fezabilitate.
- 7) Guvernul a început să subvenționeze consumul de energie al companiilor mari consumatoare de energie (în septembrie 2022). Guvernul va subvenționa jumătate din creșterea prețurilor la energie pentru aceste companii. Subvenția nu se acordă automat întreprinderilor; acestea trebuie să se adreseze Ministerului Tehnologiei și Industriei. Valoarea maximă a subvenției este de 500 de mii de euro pe o perioadă de trei luni. Una dintre condiții este ca participanții să investească și în tehnologii de economisire a energiei în perioada 2023 și 2024. Cealaltă condiție este ca numărul de angajați să nu scadă cu mai mult de 10 la sută până la sfârșitul anului 2023.

Dependența energetică a Ungariei față de alte state a crescut de la 55% în anul 2000 la 56,6% în anul 2022. România este unul din statele partenere cheie pentru importurile de energie ale Ungariei.

Bibliografie

<https://dgap.org/en/research/publications/gas-and-energy-security-germany-and-central-and-eastern-europe#:~:text=According%20to%20an%20estimate%20made,by%20the%20EU%20Hydrogen%20Roadmap>

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0817d60d-332f-11e9-8d04-01aa75ed71a1> „

<https://www.visualcapitalist.com/visualizing-the-eus-energy-dependency/>

Bulgaria

<https://www.trade.gov/country-commercial-guides/bulgaria-energy>

Republica Cehă

<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_ro

Croația

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022XC0218\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022XC0218(03))

Italia

<https://www.ebrd.com/news/2023/ebd-and-italy-cooperating-to-support-energy-security-in-ukraine.html>

Munteenegro

<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/04/25/montenegro-shows-resilience-despite-slowing-growth-and-continued-price-rises>

Republica Moldova

<https://cepa.org/article/moldova-accepts-the-price-for-energy-independence/>

Serbia

<https://www.mre.gov.rs/en/aktuelnosti/saopstenja/energy-security-serbia>

Slovakia

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_23_362